

kažejo na pomanjkanje dobre vzgoje in takta, to je tudi precej klavrno dejanje. V nesreči zapustiti tovariša, to je najhuje, kar more gornik storiti. Kakšno bolečino občuti človek, ko vidi, da leži mlad dečko, ki je dal za gore svoje življenje, zapuščen ob gorski stezi, medtem ko so njegovi tovariši, ki so bili z njim na zadnji poti, strahopetno pobegnili domov! Kako naj sodimo dobro o tem?

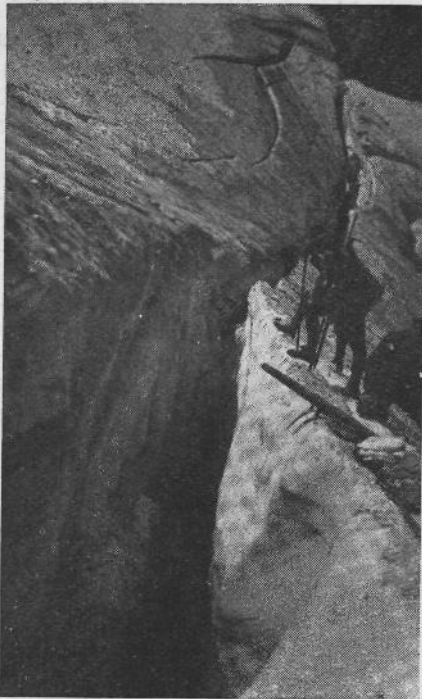
Gorska lepota sama po sebi ne obstaja. Žival se je ne zaveda, le človek jo občuduje. Človek, ki je tako duševno razvit, da vtise dojema in jih opredeljuje. Toda usmerimo to dožemanje tako, da bo rodilo nekaj dobrega, nekaj aktivno dobrega v naših značajih, da bo nam izčistilo srca in oplemenitilo duševnost. Naj ne bodo to prazne besede. Imamo — žal — primere, da so tako imenovani »esteti« bili v svojem dolinskem življenju slabi ljudje. Vendar so to izjeme. Gledati in srkati vase lepoto gorskega sveta, pri tem pa ostati brezčuten za bližnjega, je sicer mogoče, a nekje je le povezanost med vplivi naravnega veličastja in med etiko, ki jo iščemo in zahtevamo od sebe. Če kje, potem je ta vez gotovo najlaže dosegljiva v gorah. To morda ni točno povedano, kajti doseči jo je povsod zelo težko — saj tudi v gore nosimo svoje navade in razvade — vendar je v gorah ta vez najbolj pri roki, ta težka šola in preizkušnja, ki nam naj pomaga do boljšega sožitja, do boljšega gorništvja in do višjega humanizma.

Pavel Kunaver:

DVE NESREČI POD DROBNOGLEDOM

etos ob štiridesetletnici ustanovitve Gorske reševalne službe se posebno živo spominjam dveh nesreč pred štiridesetimi oziroma devetintridesetimi leti, kj sem jih deloma, dobro hoteč, zakrivil sam. O obeh sem podal v svarilo analizo v svoji že davno pozabljeni knjižici »Na planine!«. Od tistih časov je kakor v posmeh mojim navodilom, zbranih na osnovi krvavih tujih in lastnih izkušenj širom po Alpah, naraslo število nesreč samo v naših gorah od manj kot desetine na okoli tisoč! Ob vsaki nesreči sem si očitil, da sem delal propagando za planinstvo. Tiho sem se povpraševal, kako to, da sem tako slabo opisal nevarnosti v tisti knjižici, da rastejo nesreče iz dneva v dan v desetine in stotine. V svoji domišljavosti sem namreč mislil, da je vsak slovenski planinec skrbno prečital moja navodila. Pa sem po več kakor desetih letih izdaje stopil k založništvu. Odgovorni nameščeneec pa me je očitajoče pogledal in povedal, da so v vsej dobi od izdaje in ob času silnega razvoja planinstva prodali od 5000 izvodov — borih 500 knjižic, vse drugo pa jim plesni v zalogi. Vest je bila sicer nekoliko pomirjena, ne pa zavest, da v slovenskem planinstvu nekaj ni prav. Analiza

Ponesrečenega Žana Petriča najdejo v ledeniku med Rinko in Skuto

Foto Josip Kunaver

Mrtvi Žan Petrič na zadnji poti. Na levi zgoraj greben nad Rinko in Skuto, spodaj ledenik

Foto Josip Kunaver

posameznih nesreč je pokazala, da v gorah večinoma propadajo mladi ljudje, ki so odšli tja slabo opremljeni, neizkušeni, zaupajoči v svojo mlado moč, podcenjujoč krušljivost skalovja, silo viharjev, moč mraza in strahoto plazov. Prepozno je bilo spoznanje tudi pri preživelih ponesrečencih. Večina se ni več vrnila v gore: v lepoto, v srečo. Toda temu tisoču niso prišteti tisti, ki se po preneglih podvigih, napačno izvršenih pohodih, z okvarami na srcu ne morejo več okrepiti v gorah in se žalostno ozirajo v daljne planine, kjer je toliko lepega doma! Spominjajoč se vseh teh, mrtvih in živih, in v svarilo vsem, ki še uživajo srečo v gorah, hočem obnoviti in analizirati tisti dve nesreči, ki sta bili zadnji vzrok za ustanovitev in izpopolnitev naše sedaj tako uspešne Gorske reševalne službe.

Prva nesreča je bila na Stolu 4. aprila 1912. leta. Dr. Josip Cerk, profesor klasične gimnazije, član našega, od nas samih v šali imenovanega kluba »Dren«, je bil dober planinec in raziskovalec Krasa. Rad je vodil tudi dijake v naravo. Hotel jim je pokazati tudi zimske gore, ker je v naši družbi preživel nekaj lepih dni v zasneženih planinah. V velikonočnem tednu 1. 1912 me je naprosil, naj mu po-

magam voditi 7 dijakov višjih razredov klasične gimnazije na Stol. V trdi zimi smo imeli s Stolom že dvakrat zaradi viharjev in ledu hude spopade. A o veliki noči nihče ni pričakoval hudega odpora. Kljub vsemu sem pristal na pomoč le, če bi vzel dr. Cerka svojo 30 metrsko vrv s seboj. Obljubil je. Zahteval sem tudi, da morajo imeti vsi dijaki cepine in dereze. Na kolodvoru sem doživel prvo razočaranje: dr. Cerka je prišel brez vrvi. Ubogal je mamo, ki mu je rekla, češ, kaj boš nosil to težo s seboj! Meni je postalo tesno. Okoli polnoči smo dospeli na Zabreško planino. Vesele pesmi mladine so že davno utihnile. Bril je mrzel veter in pred pastirsko kočjo smo navezali dereze. Dereze so si dijaki izposodili, večini so bile prevelike.

Steza je bila zaradi globokega snega nevidna. Strmina je rastla, pokazalo se je, da mladina ni znala na terenu rabiti cepinov niti dolge palice. Noč, mraz, pozna ura in fizične razlike so se pojavile. Dr. Cerka je hitel s petimi bolj svežimi naprej. Dva sta zaostala in jaz pri njih. Počasi je šlo dalje. Obrniti nisem mogel, ker nisem več videl prednje skupine. Zveza je bila pretrgana. Veter se je izpremenil v vihar s Stola doli. Luna je deloma osvetljevala svet.

Prednja skupina nas je počakala šele tik pod koncem strmine v zavetju neke skale, a onstran zelo strmega poledenega žleba. Tuljenje vetra je onemogočilo sporazumevanje. Na strmi luski je začelo mojima dijakoma drseti. Stopil sem podnje, ker sem prej že oddal svoj cepin enemu od njih. Zakričal sem skozi vihar dr. Cerku, naj pride naproti in seka stopinje. A dr. Cerka je stekel po strmini in zdrsnil. Izginil je v temni globini. Kritičen položaj mi je dal novih moči, da sem se, ne vem kako, znašel z obema dijakoma pri prednji, zaradi nesreče obupani skupini. Dol nazaj po strmini in v viharju ne bi bil pripeljal niti polovice demoralizirane mladine. Bila je ura tri zjutraj, do kočje — poleti 25 min. Torej skozi noč in vihar naprej. Brez vrvi. Naredil sem napako: šel sem zadnji, namesto sprednji, sekajoč stopinje. Zato je mimo mene kmalu zdrsnil eden od dijakov v globino. Dijakov se je lotila potrtost. Vihar se je izpremenil v orkan, da smo morali potem, ko smo stopili na poledenelo, malo položnejše pobočje, ob sunkih polegati k tlom. Po tej drugi nesreči sem vzel svoj cepin nazaj in sekal kakor jame globoke stopinje, da so nenevezani dijaki trdneje stali in se upirali vetru. Borba za kratko pot poletnih 25 minut nas je veljala okoli tri ure, do sončnega vzhoda. Nepravilno opremljenim dijakom so odpadle dereze; iz rok, zavarovanih z navadnimi rokavicami, so zdrseli izposojeni cepini in palice; v noge, tičeče v nepravilnih čevljih, jih je strašno zeblo. — Ulomil sem v kočjo — ključ je bil pri dr. Cerku — in potisnil dijake z zmrzlinami na rokah in nogah noter. Ukazal sem jim štediti s hrano in zavitim v odeje čakati na pomoč. Po sončnem vzhodu se je vihar pomiril. Hiteč v dolino, sem malo pod kočjo srečal dijaka, ki je zdrsel ob

Po nesreči na Stolu 4. IV. 1912 spravljajo drenovci in alpinci dijake v dolino

Foto Josip Kunaver

treh ponoči mimo mene. Pridrsel je do živega profesorja, dobil od njega cepin in po kratkem počitku in dremanju z nalomljeno nogo prišel po strmini za nami. Dr. Cerk je tačas izginil. Popoldne sem ga z dvema kmetoma našel v sosednjem jarku mrtvega, in po pregledu terena dognal, da je prvič najbrž brez škode pristal v globokem snegu, kamor je malo nato pridrsel dijak, nato pa, zavedajoč se nevarnosti, v kateri je zapustil nas gori v viharju in na ledu, skušal sedaj priti brez cepina do nas, kjer ga je najbrž, po terenu sodeč, prav blizu nas na ledu prevrgel vihar in ga pahnil topot čez skale v sosedni jarek.

Priklicano pomoč so tvorili moji tovariši »drenovci« in četa vojakov alpincev. Oprema je bila še nepopolna — cepini, dereze in vrvi. Dijaka z nalomljeno nogo, ki se je razbolela, so navezali na stol in ga z vrvmi spuščali po strmini. Dijake z ozeblinami so navezane opirali in jih z lahkoto spravili na varno. (sl. 1.) Nauk: Ne hodite z neizkušeno mladino v take planine, kjer bi zaradi neznanja, nevarnega terena, posebno poledenelega, mogel kdo zdrsniti. Nikdar brez vrvi v kraje, kjer bi mogel le eden od udeležencev zaradi nepoučenosti, slabostialistrahau zdrseti. Nikoli rabiti derez, ki se ne prilegajo čevljem. Oprema mora biti letnemu času in vzponu brezpogojno primerna. Na lažjem terenu naj se vadi, kdor hoče kaj težjega poizkusiti. Sposobnosti udeležencev ture je treba dobro

poznati. Treba se je ozirati na slabotnejše in nikdar pretrgati vrste. Turo o pravem času prekiniti je večja mojstrovina, kakor trmoglavo jo izpeljati. —

MEMENTO druge nesreče je bil posebno glasen. Po dr. Cerkovi smrti sem vodil raziskovanje dolenskega krasa jaz. Zavedal sem se odgovornosti, ker je plezanje v kraške prepade, v temo podzemlja težko in dokaj nevarno. Tudi dijaki so se začeli pridruževati našemu delu. Eden od njih je bil mladi Ivan Petrič, star petnajst let, nadarjen dijak klasične gimnazije. Bil je odličen telovadec, a je žal, kljub svarilom prenašal telovadne podvige tudi v podzemlje, na jamske lestvice, kjer mora biti plezalec zaradi padajočega kamenja ali slabosti zavarovan tudi z vrvjo. Na način, ki bi ga bilo tod predolgovezno opisovati, je telovadil mladi Petrič tudi na jamskih lestvicah in s tem ogrožal nad prepadom stoječe varovalce. Zato sem izrekel željo, naj v bodoče ne hodi na naše kraške izlete.

Kmalu nato nas dohiti na Dolenjskem telefonski poziv, naj se vrnemo, ker je Petrič izginil v Kamniških planinah. Večje skupine drenovcev ob naši vrnitvi v Ljubljano že ni bilo več tam, ker so odšli v gore iskat ponesrečenca. Kje bi se bil ponesrečil? Malo prej smo štirje drenovci preplezali greben med Rinko in Skuto, kar je Petriču zelo imponiralo. Zato se je porodil sum, da je krenil tja. Sled je res držala na Jermanova Vrata in tam so drenovci dognali, da se je Petrič namenil sam, brez plezalnikov, brez vrvi, zanašajoč se svoje telovadne spretnosti, preplezati greben med Rinko in Skuto! Obenem se je izrazil blizu takole: »Pokazal jim bom, če sem sposoben udeleževati se plezanja v kraške jame«. Tako je Petrič izginil in moji tovariši so ga začeli iskati, še preden sem došel v planine, na južni strani grebena. Ker ga ni bilo, so odšli pomnoženi s češkimi turisti in domačini iz Jezerskega na severno stran. Sveže kamenje na tedaj še precejšnjem in razpokanem ledniku med Rinko in Skuto je kazalo smer. Petrič je ležal z glavo navzdol v ledenikovi razpoki (sl. 2 in 3). Padel je nekje z grebena; od kod, se natančno ni moglo ugotoviti. Nekatera mesta, ki so vertikalne stopnje in smo jih mi z dvema spustoma po vrvi premagali, je mogoče obiti, eno mesto na ostrem grebenu pa zapira ali vsaj je takrat zapirala zelo labilna skala, kateri se je bilo treba deloma viseč nad prepadom, ogniti. Enega od teh treh mest sem osumil, da je moral biti poguben za samotno plezajočega nezavarovanega Petriča. Tako je mladi Petrič dokazal ravno obratno, kar je hotel: Spretnost na telovadnem orodju še ne usposablja človeka za plezanje v krhki skali. Ne smemo slepo zaupati svoji moči. Preden se spustimo v steno, je treba spoznavati značaj različnega skalovja; ta uk pa traja dokaj dolgo, ker je posebno apnenec zaradi raznih sestavin, različnega naklona slojev, debelosti slojev, različne stopnje preperelosti, kraja,

kje in kako se razkroj skale vrši, in še drugega več, tako silno različen. Tudi ne sme mladina od kraja zavračati nasvetov starejših, ker so njihove izkušnje bile mnogokrat pridobljene s težkimi žrtvami, in nikakor ni potrebno, da bi bilo iznova treba vsako izkušnjo s krvjo in okvarami poplačati.—

Za zaključek še nekoliko misli. Res je, da se razmeroma mnogo manj resnih alpinistov ubije v gorah, kakor drugih, posebno mladih ljudi. Vendar neprestani rekordi premaganih sten, težavnostnih stopenj od I. do VI. i. dr. vleče za rekorderji v stene planinsko napačno vzgojeno ali bolje nevgojeno mladino. Slavohlepna ne vidi več gore kot celote, z njenim pestrim vznožjem, z njenimi tako različno in zanimivo razčlenjenim pobočjem, z njenimi gozdovi in cveticami, velikimi in malimi živalmi, tako silno interesantnimi menjajočimi se meteorološkimi pojavi, ki ravno ustvarjajo poleg drugih gorotvornih sil goro, kakršna je — ampak se zanimajo le čisto ozko za ta ali oni previs, to poč, oni raz, tak in drugačen klin i. dr. In vse to prezgodaj, še preden so se seznanili s pravim bistvom gore in s planinstvom. Ni prav nobena nesreča, če bo v naših prelepih Alpah zmanjkalo problemov v stenah — ostane še največji problem: narediti vse Alpe dostopne za najširše množice; usposobiti vse ljudi ekonomsko, tehnično in moralno za uživanje gorske narave. Kljub najvišji industrializaciji, ali prav zaradi nje mora človek v prostem času v najlepšo, t. j. v gorsko naravo po okrepčilo in zabavo. A ta novi človek mora biti tak, da bo postal zopet člen narave, ne njen izobčenec. Tak, da bo znal čuvati, ne oskrunjati njeno lepoto; tak, da se bodo tiho in prijazno srečavale množice v naravi, ne da bi motile z jodlanjem, tuljenjem, popivanjem, trganjem rož ljubitelje narave. Tukaj so problemi, skoraj težji kakor najtežje stene. Tudi tukaj naj bi zastavili alpinisti svoje sile, da bi izkušali prirejati masovne izlete mladine, še ne godne za stene na tak način, da jo bo veselje srečati v gorah, da s svojo množico ne bo motila narave, ampak jo bo s svojo navzočnostjo in s človeku primernim dostojanstvom še okrasila — saj smo ljudje vendarle najvišje razvita bitja na zemlji! Žrtve pa, ki so padle v gorah za končno in pravo spoznanje gora, naj ohrani ta novi planinski človek v hvaležnem spominu. —

